

Subject Name (Gujarati)

4331601 -- Winter 2024

Semester 1 Study Material

Detailed Solutions and Explanations

પ્રશ્ન 1(a) [3 ગુણ]

પાયથોનમાં સેટ ડેટા સ્ટ્રક્ચર સમજાવો?

જવાબ

સેટ એ પાયથોનમાં અનન્ય એલિમેન્ટ્સનો અક્રમ સંગ્રહ છે. સેટ્સ mutable છે પરંતુ તેમાં ફક્ત immutable એલિમેન્ટ્સ જ હોય છે. મુખ્ય લક્ષણો:

લક્ષણ	વર્ણન
અનન્ય એલિમેન્ટ્સ	કોઈ દુલિકેટ વેલ્યુઝ મંજૂર નથી
અક્રમ	કોઈ ઇન્ડેક્સિંગ અથવા સ્લાઇસિંગ નથી
Mutable	એલિમેન્ટ્સ ઉમેરી/દૂર કરી શકાય છે
Iterable	એલિમેન્ટ્સમાં લૂપ ચલાવી શકાય છે

મૂળભૂત ઓપરેશન્સ:

```
\#  
my\_set = \{1, 2, 3, 4\}  
\#  
my\_set.add(5)  
\#  
my\_set.remove(2)
```

મેમરી ટ્રીક

"સેટ્સ એ અનન્ય અક્રમ સંગ્રહો છે"

પ્રશ્ન 1(b) [4 ગુણ]

પાયથોનમાં Tuple ની વ્યાખ્યા આપો? પાયથોનમાં Tuple data structure ના operations સમજાવો.

જવાબ

Tuple એ આઇટમ્સનો ક્રમિત સંગ્રહ છે જે immutable છે (બનાવ્યા પછી બદલી શકતું નથી).

Tuple વ્યાખ્યા:

- ક્રમિત: એલિમેન્ટ્સનો નિશ્ચિત ક્રમ
- Immutable: બનાવ્યા પછી બદલી શકતું નથી
- ડુપ્લિકેટ્સ મંજૂર: સમાન વેલ્યુઝ આવી શકે છે
- ઇન્ડેક્સડ: ઇન્ડેક્સ વાપરીને એક્સેસ કરી શકાય છે

Tuple ઓપરેશન્સ:

ઓપરેશન	ઉદાહરણ	વર્ણન
બનાવતું	t = (1, 2, 3)	Tuple બનાવો
ઇન્ડેક્સિંગ	t[0]	પ્રથમ એલિમેન્ટ એક્સેસ કરો
સ્લાઇસિંગ	t[1:3]	સબસેટ મેળવો
લેન્થ	len(t)	એલિમેન્ટ્સ ગણો
જોડાણ	t1 + t2	Tuples જોડો

```
\#
tup = (10, 20, 30, 40)
print(tup[1])      \#    : 20
print(tup[1:3])   \#    : (20, 30)
```

મેમરી ટ્રીક

“Tuples એ Immutable કમિત સંગ્રહો છે”

પ્રશ્ન 1(c) [7 ગુણ]

પાયથોનમાં કન્સ્ટ્રક્ટરના પ્રકારો સમજાવો? Static methodનો ઉપયોગ કરીને બે સંખ્યાઓના ગુણાકાર માટે પાયથોન પ્રોગ્રામ લખો.

જવાબ

કન્સ્ટ્રક્ટર પ્રકારો:

કન્સ્ટ્રક્ટર પ્રકાર	વર્ણન	ઉપયોગ
Default Constructor	કોઈ પેરામીટર નથી	<code>__init__(self)</code>
Parameterized Constructor	પેરામીટર લે છે	<code>__init__(self, params)</code>
Non-parameterized Constructor	ફક્ત self પેરામીટર	મૂળભૂત પ્રારંભિકરણ

Static Method પ્રોગ્રામ:

```
class Calculator:
    def __init__(self):
        pass

    @staticmethod
    def multiply(num1, num2):
        return num1 * num2

    #
result = Calculator.multiply(5, 3)
print(f"    : {result}")  #    : 15
```

મુખ્ય મુદ્દાઓ:

- **Static methods:** ઓફ્જેક્ટ ઇન્સ્ટન્સની જરૂર નથી
- **@staticmethod decorator:** Static method દર્શાવે છે
- કોઈ self પેરામીટર નથી: કલાસ ઇન્સ્ટન્સથી સ્વતંત્ર

મેમરી ટ્રીક

“Static methods સેફ્ટ્ચી અલગ રહે છે”

પ્રશ્ન 1(c) અથવા [7 ગુણ]

Data Encapsulation ની વ્યાખ્યા આપો? પાયથોનમાં વિવિધ પ્રકારની methods ની યાદી આપો. Multilevel inheritance માટે પાયથોન પ્રોગ્રામ લખો.

જવાબ

Data Encapsulation: ડેટા એન્કેપ્સુલેશન એ ડેટા અને methods ને કલાસની અંદર બાંધવાની અને કેટલાક ઘટકોની સીધી પહોંચ મળ્યાંદિત કરવાની વિભાવના છે.

Methods ના પ્રકારો:

Method પ્રકાર	પહોંચ સ્તર	ઉદાહરણ
Public	બધે પહોંચી શકાય છે	method()
Protected	કલાસ અને સબકલાસ	_method()
Private	ફક્ત કલાસની અંદર	__method()
Static	કલાસ લેવલ	@staticmethod
Class	કલાસ અને સબકલાસીઝ	@classmethod

Multilevel Inheritance પ્રોગ્રામ:

```
class Animal:
    def __init__(self, name):
        self.name = name

    def speak(self):
        print(f"\{self.name}\n")

class Mammal(Animal):
    def __init__(self, name, warm_blooded):
        super().__init__(name)
        self.warm_blooded = warm_blooded

class Dog(Mammal):
    def __init__(self, name, breed):
        super().__init__(name, True)
        self.breed = breed

    def bark(self):
        print(f"\{self.name}\n")

# dog = Dog(" ", " ")
dog.speak() # Animal
dog.bark() # Dog
```

મેમરી ટ્રીક

"એન્કેપ્સુલેશન આંતરિક વિગતો છુપાવે છે"

પ્રશ્ન 2(a) [3 ગુણ]

Simple Queue અને Circular Queue વર્ણનો તફાવત આપો.

જવાબ

Queue સરખામણી:

લક્ષણ	Simple Queue	Circular Queue
સ્ટ્રક્ચર	રેખીય ગોઠવણી	વર્તુળાકાર ગોઠવણી
મેમરી ઉપયોગ	બગાડજનક (ખાલી જગ્યાઓ)	કાર્યક્ષમ (જગ્યા પુનઃઉપયોગ)
Rear Pointer	રેખીય રીતે આગળ વધે છે	ફરીથી આગળ વળે છે
Front Pointer	રેખીય રીતે આગળ વધે છે	ફરીથી આગળ વળે છે

મુખ્ય તક્ષાવતો:

- **Simple Queue:** Front અને rear ફક્ત એક દિશામાં જાય છે
- **Circular Queue:** Rear ફરીથી front સ્થાને જોડાય છે
- **કાર્યક્ષમતા:** Circular queue મેમરી વેસ્ટેજ ટાણે છે

મેમરી ટ્રીક

“Circular Queues વર્તુળ પૂર્ણ કરે છે”

પ્રશ્ન 2(b) [4 ગુણ]

પાયથોનમાં પોલીમોર્ફિઝમ ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

જવાબ

પોલીમોર્ફિઝમ એટલે “અનેક સ્વરૂપો” - સમાન method નામ અલગ અલગ કલાસમાં અલગ રીતે વર્તે છે.
પોલીમોર્ફિઝમના પ્રકારો:

પ્રકાર	વર્ણન	અમલીકરણ
Method Overriding	આઇલ કલાસ પેરેન્ટ method ફરીથી વ્યાખ્યાપિત કરે છે	Inheritance
Duck Typing	અલગ કલાસમાં સમાન method	Interface સમાનતા
Operator Overloading	સમાન ઓપરેટર અલગ વર્તન	Magic methods

ઉદાહરણ:

```
class Animal:
    def make\_sound(self):
        pass

class Dog(Animal):
    def make\_sound(self):
        return "    !"

class Cat(Animal):
    def make\_sound(self):
        return "    !"

    #  

animals = [Dog(), Cat()]
for animal in animals:
    print(animal.make\_sound())
```

મેમરી ટ્રીક

“પોલીમોર્ફિઝમ અનેક વ્યક્તિત્વ પ્રદાન કરે છે”

પ્રશ્ન 2(c) [7 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો. a). Infix b). Postfix સ્ટેકનો ઉપયોગ કરીને આપેલ Infix expression ને Postfix expression માં ફેરવો. A+(B*C/D)

જવાબ

વ્યાખ્યાઓ:

Expression પ્રકાર	વર્ણન	ઉદાહરણ
Infix	ઓપરેટર ઓપરેન્ડુસ વર્ચે	A + B
Postfix	ઓપરેટર ઓપરેન્ડુસ પછી	A B +

રૂપાંતરણ એળોરિધમ:

1. Infix expression ને ડાબેથી જમણે સ્કેન કરો
2. જો operand છે, આઉટપુટમાં ઉમેરો
3. જો operator છે, સ્ટેક ટોપ સાથે precedence સરખાવો
4. વધુ precedence \rightarrow push
5. આઉટી/સમાન precedence \rightarrow pop

પગલાં પ્રમાણે રૂપાંતરણ: A+(B*C/D)

: A+(B*C/D)

{	-	-	-
1	A	[]	A
2	+	[+]	A
3	([+ , ()]	A
4	B	[+ , ()]	AB
5	*	[+ , (, *)]	AB
6	C	[+ , (, *)]	ABC
7	/	[+ , (, /)]	ABC*
8	D	[+ , (, /)]	ABC*D
9)	[+]	ABC*D/
10	[]	ABC*D/+	

અંતિમ જવાબ: ABC*D/+

મેમરી ટ્રીક

“સ્ટેક ઓપરેટર્સને બ્યૂહાત્મક રીતે સંગ્રહિત કરે છે”

પ્રશ્ન 2(a) અથવા [3 ગુણ]

Queue ના ગેરફાયદા સમજાવો.

જવાબ

Queue ગેરફાયદાઓ:

ગેરફાયદો	વર્ણન	અસર
મેમરી વેસ્ટેજ	ખાલી જગ્યાઓ પુનઃઉપયોગ નથી	નબળો જગ્યા ઉપયોગ
નિયત કદ	મર્યાદિત ક્ષમતા	Overflow સમસ્યાઓ
રેન્ડમ એક્સેસ નથી	ફક્ત front/rear એક્સેસ	મર્યાદિત લવચીકતા

મુખ્ય સમર્સ્યાઓ:

- રેખીય Queue: આગળની જગ્યાઓ અનુપયોગી બને છે
- Insertion/Deletion: ફક્ત ચોક્કસ છાડાઓથી
- શોધ ઓપરેશન્સ: શોધવા માટે કાર્યક્ષમ નથી

મેમરી ટ્રીક

“Queues શાંતિથી કિવક્સ સાથે કતાર લગાવે છે”

પ્રશ્ન 2(b) અથવા [4 ગુણ]

પાયથોનમાં Abstract class ની વ્યાખ્યા આપો? પાયથોનમાં abstract method નું declaration સમજાવો?

જવાબ

Abstract Class: એક કલાસ જેનું instantiation કરી શકાતું નથી અને જેમાં એક અથવા વધુ abstract methods હોય છે જે સબકલાસીઝ દ્વારા અમલ કરવા જોઈએ.

Abstract Method Declaration:

ઘટક	હેતુ	સિન્ટેક્સ
ABC Module	Abstract base class પ્રદાન કરે છે	from abc import ABC
@abstractmethod	Abstract methods માટે decorator	@abstractmethod
અમલીકરણ	સબકલાસમાં ફરજિયાત override	આવશ્યક

ઉદાહરણ:

```
from abc import ABC, abstractmethod

class Shape(ABC):
    @abstractmethod
    def area(self):
        pass

    @abstractmethod
    def perimeter(self):
        pass

class Rectangle(Shape):
    def __init__(self, length, width):
        self.length = length
        self.width = width

    def area(self):
        return self.length * self.width

    def perimeter(self):
        return 2 * (self.length + self.width)
```

મેમરી ટ્રીક

“Abstract classes ફક્ત બ્લૂપ્રિન્ટ છે”

પ્રશ્ન 2(c) અથવા [7 ગુણ]

Infix to postfix માટેનો અભોરિધમ લખો. નીચેની પોસ્ટફિક્સ એક્સપ્રેશન મૂલ્યાંકન કરો. 5 6 2 + * 12 4 / -

જવાબ

Infix to Postfix અલોરિધમ:

1. ખાલી સ્ટેક અને આઉટપુટ સ્ટિંગ પ્રારંભ કરો
2. ડાબેથી જમણે infix expression સ્કેન કરો
3. જો operand છે →
3. જો '(' છે → push
3. જો ')' છે → '('pop
3. જો operator છે → /precedenceoperatorspop
3. વર્તમાન operator સ્ટેકમાં push કરો
4. બાકીના operators pop કરો

Postfix મૂલ્યાંકન: 5 6 2 + * 12 4 / -

: 5 6 2 + * 12 4 / {-}

{-	-	-	-
1	5	[5]	Operand push
2	6	[5,6]	Operand push
3	2	[5,6,2]	Operand push
4	+	[5,8]	Pop 2,6 6+2=8
5	*	[40]	Pop 8,5 5*8=40
6	12	[40,12]	Operand push
7	4	[40,12,4]	Operand push
8	/	[40,3]	Pop 4,12 12/4=3
9	{-	[37]	Pop 3,40 40{-}3=37}

અંતિમ પરિણામ: 37

મેમરી ટ્રીક

"Postfix પ્રોસેસિંગ યુગ્મો ચોક્કસ રીતે Pop કરે છે"

પ્રશ્ન 3(a) [3 ગુણ]

સિંગલ લિંક લિસ્ટમાં નોડને traverse કરવા માટે અલોરિધમ લખો.

જવાબ

Traversal અલોરિધમ:

```
def traverse\_linked\_list(head):
    current = head
    while current is not None:
        print(current.data)
        current = current.next
```

અલોરિધમ પગલાં:

પગલું	ક્રિયા	હેતુ
1	Head નોડથી શરૂ કરો	Traversal પ્રારંભ કરો
2	ચકાસો કે current \neq NULL	ચાલુ રાખવાની શરત
3	વર્તમાન નોડ પ્રોસેસ કરો	ઓપરેશન કરો
4	આગલા નોડ પર જાઓ	Pointer આગળ વધારો
5	અંત સુધી પુનરાવર્તન કરો	સંપૂર્ણ traversal

મેમરી ટ્રીક

“Traverse ટેઇલ સુધી પહોંચે છે”

પ્રશ્ન 3(b) [4 ગુણ]

લિસ્ટનો ઉપયોગ કરીને Queueના Dequeue ઓપરેશન માટેનો અણોરિધમ લખો.

જવાબ

Dequeue અણોરિધમ:

```
def dequeue(queue):
    if len(queue) == 0:
        print("Queue      ")
        return None
    else:
        element = queue.pop(0)
        return element
```

અણોરિધમ પગલાં:

પગલું	શરત	કિયા
1	ખાલી ચકાસો	જો queue ખાલી છે
2	Underflow હેન્ડલ કરો	એરર મેસેજ દર્શાવો
3	એલિમેન્ટ દૂર કરો	આગળનું એલિમેન્ટ ડિલીટ કરો
4	એલિમેન્ટ પરત કરો	દૂર કરેલી વેલ્યુ પરત કરો
5	સ્ટ્રક્ચર અપડેટ કરો	Queue pointers એડજસ્ટ કરો

Time Complexity: O(n) લિસ્ટ shifting ને કારણે

મેમરી ટ્રીક

“Dequeue આગળના દરવાજેથી ડિલીટ કરે છે”

પ્રશ્ન 3(c) [7 ગુણ]

Double linked list ની વ્યાખ્યા આપો. લિંક લિસ્ટના મુખ્ય ઓપરેશનની નોંધણી કરો. Single Linked list મા શરૂઆતમાં નોડ દાખલ કરવા માટેનો અણોરિધમ લખો.

જવાબ

Double Linked List: એક રેખીય ડેટા સ્ટ્રક્ચર જ્યાં દરેક નોડમાં ડેટા અને બે pointers હોય છે - એક આગલા નોડ તરફ અને બીજો પાછલા નોડ તરફ.

લિંક લિસ્ટના મુખ્ય ઓપરેશન્સ:

ઓપરેશન	વર્ણન	Time Complexity
Insertion	નવો નોડ ઉમેરો	O(1) શરૂઆતમાં
Deletion	નોડ દૂર કરો	O(1) જો નોડ ખબર છે
Traversal	બધા નોડ્સની મુલાકાત લો	O(n)
Search	ચોક્કસ નોડ શોધો	O(n)
Update	નોડ ડેટા બદલો	O(1) જો નોડ ખબર છે

શરૂઆતમાં Insert અલ્ગોરિધમ:

```
class Node:  
    def __init__(self, data):  
        self.data = data  
        self.next = None  
  
def insert_at_beginning(head, data):  
    new_node = Node(data)  
    new_node.next = head  
    head = new_node  
    return head
```

અલ્ગોરિધમ પગલાં:

1. આપેલ ડેટા સાથે નવો નોડ બનાવો
2. નવા નોડનો next વર્તમાન head પર સેટ કરો
3. Head ને નવા નોડ તરફ અપડેટ કરો
4. નવો head પરત કરો

મેમરી ટ્રીક

"શરૂઆતમાં Insert બેહતર લિસ્ટ બનાવે છે"

પ્રશ્ન 3(a) અથવા [3 ગુણ]

Single Linked List ની એપ્લિકેશન સમજાવો.

જવાબ

Single Linked List એપ્લિકેશન્સ:

એપ્લિકેશન	ઉપયોગ કેસ	ફાયદો
Dynamic Memory	વેરિયેબલ સાઇઝ ડેટા	મેમરી કાર્યક્ષમ
Stack Implementation	LIFO ઓપરેશન્સ	સરળ push/pop
Queue Implementation	FIFO ઓપરેશન્સ	Dynamic sizing
Music Playlist	સિક્વેન્શિયલ પ્લેબેક	સરળ નેવિગેશન
Browser History	પેજ નેવિગેશન	ફોરવર્ડ traversal
Polynomial Representation	ગાણિતિક ઓપરેશન્સ	Coefficient સ્ટોરેજ

મુખ્ય ફુયદાઓ:

- **Dynamic Size:** રનટાઇમ દરમિયાન વધો/ઘટે છે
- મેમરી કાર્યક્ષમતા: જરૂર પ્રમાણે `allocate` કરે છે
- **Insertion/Deletion:** કોઈપણ સ્થાને કાર્યક્ષમ

મેમરી ટ્રીક

"Linked Lists અનેક એપ્લિકેશન્સને લિંક કરે છે"

પ્રશ્ન 3(b) અથવા [4 ગુણ]

લિસ્ટનો ઉપયોગ કરીને સ્ટેકના PUSH ઓપરેશન માટે અલ્ગોરિધમ લખો.

જવાબ

PUSH અલોરિધમ:

```
def push(stack, element):
    stack.append(element)
    print(f"  \{element\} push  ")
```

અલોરિધમ પગલાં:

પગલું	કિયા	વર્ણન
1	ક્ષમતા ચકાસો	સ્ટેક ભરાયો નથી તે ચકાસો
2	એલિમેન્ટ ઉમેરો	લિસ્ટના અંતે append કરો
3	ટોપ અપડેટ કરો	ટોપ છેલ્લા એલિમેન્ટ તરફ પોઇન્ટ કરે છે
4	ઓપરેશન કન્ફર્મ કરો	સફળતાનો મેસેજ દર્શાવો

વિગતવાર અલોરિધમ:

- સ્ટેક અને push કરવાનું એલિમેન્ટ સ્વીકારો
- સ્ટેકની ક્ષમતા ચકાસો (fixed size માટે)
- append() વાપરીને લિસ્ટના અંતે એલિમેન્ટ ઉમેરો
- લિસ્ટ આપોઆપ મેમરી allocation હેન્ડલ કરે છે
- સફળતાની સ્થિતિ પરત કરો

Time Complexity: O(1) - Constant time ઓપરેશન

મેમરી ટ્રીક

"PUSH સ્ટેક શિખર પર મૂકે છે"

પ્રશ્ન 3(c) અથવા [7 ગુણ]

Linked list ના ફાયદા સમજાવો. Single linked list માંથી last નોડ કાઢી નાખવા માટે અલોરિધમ લખો.

જવાબ

Linked List ફાયદાઓ:

ફાયદો	વર્ણન	લાભ
Dynamic Size	સનાઈમે સાઇઝ બદલાય છે	મેમરી લવચીક
મેમરી કાર્યક્ષમ	જરૂર પ્રમાણે allocate કરે છે	કોઈ વેસ્ટેજ નથી
સરળ Insertion	ગમે ત્યાં કાર્યક્ષમ રીતે ઉમેરો	O(1) ઓપરેશન
સરળ Deletion	કાર્યક્ષમ રીતે દૂર કરો	O(1) ઓપરેશન
મેમરી Shift નથી	એલિમેન્ટ્સ ખસતા નથી	કડપી ઓપરેશન-સ

છેલ્લો નોડ ડિલીટ કરવાનો અભ્યોરિધમ:

```
def delete\_last\_node(head):
    #
    if head is None:
        return None

    #
    if head.next is None:
        return None

    #
    current = head
    while current.next.next is not None:
        current = current.next

    current.next = None
    return head
```

અભ્યોરિધમ પગલાં:

1. ખાલી લિસ્ટ કેસ હેન્ડલ કરો
2. એક નોડ કેસ હેન્ડલ કરો
3. છેલ્લાથી બીજા નોડ સુધી traverse કરો
4. છેલ્લાથી બીજા નોડનો next NULL પર સેટ કરો
5. અપડેટ head પરત કરો

મેમરી ટ્રીક

“Linked Lists તાર્કિક ફાયદાઓ તરફ દોરી જાય છે”

પ્રશ્ન 4(a) [3 ગુણ]

બબલ સોર્ટમાટેના અભ્યોરિધમ લખો.

જવાબ

Bubble Sort અભ્યોરિધમ:

```
def bubble\_sort(arr):
    n = len(arr)
    for i in range(n):
        for j in range(0, n{-}i{-}1):
            if arr[j] > arr[j+1]:
                arr[j], arr[j+1] = arr[j+1], arr[j]
    return arr
```

અભ્યોરિધમ પગલાં:

પગલું	કિયા	હેતુ
1	બાધ્ય લૂપ i=0 થી n-1	પાસની સંખ્યા
2	આંતરિક લૂપ j=0 થી n-i-2	નજીકના એલિમેન્ટ્સ સરખાવો
3	arr[j] અને arr[j+1] સરખાવો	કમ ચકાસો
4	કમ ખોટો હોય તો અદલાબદલી કરો	યોગ્ય સ્થિતિ
5	સોર્ટ થાય સુધી પુનરાવર્તન કરો	સંપૂર્ણ સોર્ટિંગ

Time Complexity: $O(n^2)$

મેમરી ટ્રીક

“બબલ્સ ધીમે ધીમે સપાટી પર આવે છે”

પ્રશ્ન 4(b) [4 ગુણ]

Circular linked list ને તેના ફાયદાઓ સાથે સમજાવો.

જવાબ

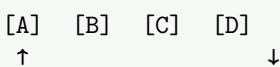
Circular Linked List: એક લિંક લિસ્ટ જ્યાં છેલ્લો નોડ પ્રથમ નોડ તરફ પોઇન્ટ કરે છે, વર્તુળકાર સ્ટ્રક્ચર બનાવે છે.
લક્ષણો:

લક્ષણ	વર્ણન	ફાયદો
વર્તુળકાર સ્ટ્રક્ચર	છેલ્લો નોડ →	સતત traversal
કોઈ NULL Pointers નથી	કોઈ અંત માર્કર નથી	હંમેશા જોડાયેલ
કાર્યક્ષમ Traversal	કોઈપણ નોડથી શરૂ કરી શકાય છે	લવચીક એક્સેસ

ફાયદાઓ:

- મેમરી કાર્યક્ષમ: કોઈ NULL pointers નથી
- વર્તુળકાર Traversal: સતત લૂપ કરી શકાય છે
- Queue Implementation: કાર્યક્ષમ enqueue/dequeue
- Round Robin Scheduling: CPU time sharing
- Music Player: સતત playlist looping

Circular Linked List :

મેમરી ટ્રીક

“Circular Lists સતત કનેક્શન્સ બનાવે છે”

પ્રશ્ન 4(c) [7 ગુણ]

ઓઝ ઉદાહરણ સાથે મર્જ સોર્ટ સમજાવો.

જવાબ

Merge Sort: એક divide-and-conquer અલોરિધમ જે array ને ભાગોમાં વહેંચે છે, તેમને અલગ અલગ સોર્ટ કરે છે, અને પછી ભેગા કરે છે.

અલોરિધમ તબક્કાઓ:

તબક્કો	ક્રિયા	વર્ણન
Divide	Array વહેંચો	બે ભાગોમાં વહેંચો
Conquer	Subarrays સોર્ટ કરો	ભાગોને recursively સોર્ટ કરો
Combine	પરિણામો મર્જ કરો	સોર્ટેડ ભાગો મર્જ કરો

ઉદાહરણ: [38, 27, 43, 3, 9, 82, 10]

Merge Sort :

```
0: [38, 27, 43, 3, 9, 82, 10]
   ↓
 1: [38, 27, 43, 3] | [9, 82, 10]
   ↓      ↓
 2: [38, 27] [43, 3] | [9, 82] [10]
   ↓      ↓      ↓      ↓
 3: [38] [27] [43] [3] | [9] [82] [10]
   ↓      ↓      ↓      ↓
 :  [27, 38] [3, 43] | [9, 82] [10]
   ↓      ↓
 [3, 27, 38, 43] | [9, 10, 82]
   ↓
 [3, 9, 10, 27, 38, 43, 82]
```

Time Complexity: O(n log n) Space Complexity: O(n)

મેમરી ટ્રીક

“Merge Sort વ્યવસ્થિત રીતે સેગમેન્ટ્સને મર્જ કરે છે”

પ્રશ્ન 4(a) અથવા [3 ગુણ]

Selection sort માટેના અલોરિધમ લખો.

જવાબ

Selection Sort અલોરિધમ:

```
def selection\_sort(arr):
    n = len(arr)
    for i in range(n):
        min\_idx = i
        for j in range(i+1, n):
            if arr[j] < arr[min\_idx]:
                min\_idx = j
        arr[i], arr[min\_idx] = arr[min\_idx], arr[i]
    return arr
```

અલોરિધમ પગલાં:

પગલું	કિયા	હેતુ
1	મિનિમમ એલિમેન્ટ શોધો	સૌથી નાનું લોકેટ કરો
2	પ્રથમ સ્થાને અદલાબદલી કરો	સૉર્ટ સ્થાને મૂકો
3	આગલી પોર્જિશન પર જાઓ	બાઉન્ડી આગળ વધારો
4	બાકીના માટે પુનરાવર્તન કરો	સૉર્ટિંગ ચાલુ રાખો
5	પૂર્ણ થયા પર સમાપ્ત કરો	અલોરિધમ ફિનિશ કરો

Time Complexity: O(n²)

મેમરી ટ્રીક

“Selection Sort સફળતાપૂર્વક સૌથી નાનું સિલેક્ટ કરે છે”

પ્રશ્ન 4(b) અથવા [4 ગુણ]

Double linked list ને તેના ફાયદાઓ સાથે સમજાવો.

જવાબ

Double Linked List: એક લિંક લિસ્ટ જ્યાં દરેક નોડમાં ડેટા અને બે pointers હોય છે - next અને previous.

સ્ક્ર્યુલ:

ઘટક	હેતુ	દિશા
ડેટા	માહિતી સ્ટોર કરો	-
Next Pointer	આગામા નોડ તરફ પોઇન્ટ કરે છે	આગામ
Previous Pointer	પાછલા નોડ તરફ પોઇન્ટ કરે છે	પાછળ

ફાયદાઓ:

- બાયડાયરેક્શનલ Traversal: આગામ અને પાછળ બંને દિશામાં ચાલી શકાય છે
- સરળ Deletion: પાછળો નોડ જાણ્યા વગર ડિલીટ કરી શકાય છે
- કાર્યક્ષમ Insertion: કોઈપણ સ્થાને સરળતાથી insert કરી શકાય છે
- બહેતર Navigation: બંને દિશામાં ચાલી શકાય છે

Double Linked List :

NULL [prev|data|next] [prev|data|next] [prev|data|next] NULL

એપ્લિકેશન્સ:

- Browser navigation (back/forward બટન્સ)
- Music player (previous/next ગીત)
- Undo/Redo operations

મેમરી ટ્રીક

“Double Links બેવડી દિશા પ્રદાન કરે છે”

પ્રશ્ન 4(c) અથવા [7 ગુણ]

Insertion સોર્ટ સમજાવો. Insertion સોર્ટનો ઉપયોગ કરીને નીચેના નંબરોનો ટ્રેસ આપો: 25, 15, 30, 9, 99, 20, 26

જવાબ

Insertion Sort: એક સમયે એક એલિમેન્ટ દ્વારા સોર્ટેડ array બનાવે છે દરેક એલિમેન્ટને તેની યોગ્ય પોઝિશનમાં insert કરીને.

અભ્યોરિધમ કન્સોર્ટ:

- સોર્ટ ભાગ: વર્તમાન એલિમેન્ટની ડાબી બાજુ
- અનસોર્ટ ભાગ: વર્તમાન એલિમેન્ટની જમણી બાજુ
- Insert સ્ટ્રેટ્જી: વર્તમાન એલિમેન્ટને સોર્ટેડ ભાગમાં યોગ્ય સ્થાને મૂકો

[25, 15, 30, 9, 99, 20, 26] નો ટ્રેસ:

પાસ	વર્તમાન	Array સ્થિતિ	સરખામણીઓ	કિયા
પ્રારંભિક	-	[25, 15, 30, 9, 99, 20, 26]	-	શરૂ
1	15	[15, 25, 30, 9, 99, 20, 26]	15 < 25	15 ને 25 પહેલાં insert કરો
2	30	[15, 25, 30, 9, 99, 20, 26]	30 > 25	30 ને જગ્યાએ રાખો
3	9	[9, 15, 25, 30, 99, 20, 26]	9 < બધા	શરૂઆતમાં insert કરો

4	99	[9, 15, 25, 30, 99, 20, 26]	99 > 30	99 ને જગ્યાએ રાખો
5	20	[9, 15, 20, 25, 30, 99, 26]	15 અને 25 વચ્ચે insert	શિક્ષણ કરીને insert કરો
6	26	[9, 15, 20, 25, 26, 30, 99]	25 અને 30 વચ્ચે insert	અંતિમ સ્થિતિ

અંતિમ સોલેડ Array: [9, 15, 20, 25, 26, 30, 99]
 Time Complexity: $O(n^2)$ worstcase, $O(n)$ bestcase

મેમરી ટ્રીક

“Insertion વધતા કમમાં Insert કરે છે”

પ્રશ્ન 5(a) [3 ગુણ]

બાઈનરી ટ્રીની એપ્લિકેશન સમજાવો.

જવાબ

Binary Tree એપ્લિકેશન્સ:

એપ્લિકેશન	ઉપયોગ કેસ	ફાયદો
Expression Trees	ગાણિતિક expressions	સરળ evaluation
Binary Search Trees	Searching/Sorting	$O(\log n)$ operations
Heap Trees	Priority queues	કાર્યક્ષમ min/max
File Systems	Directory structure	હાયરાર્કિકલ ઓર્ગનાઇઝેશન
Decision Trees	AI/ML algorithms	Classification
Huffman Coding	Data compression	Optimal encoding

મુખ્ય ફાયદાઓ:

- હાયરાર્કિકલ સ્ટ્રક્ચર: કુદરતી tree ઓર્ગનાઇઝેશન
- કાર્યક્ષમ ઓપરેશન્સ: Search, insert, delete
- Recursive Processing: અમલ કરવામાં સરળ

મેમરી ટ્રીક

“Binary Trees અનેક એપ્લિકેશન્સમાં શાખા કરે છે”

પ્રશ્ન 5(b) [4 ગુણ]

લિસ્ટનો ઉપયોગ કરીને Binary search માટેનો અલોરિધમ લખો.

જવાબ

Binary Search અલોરિધમ:

```
def binary_search(arr, target):
    left, right = 0, len(arr) - 1

    while left <= right:
        mid = (left + right) // 2

        if arr[mid] == target:
            return mid
```

```

    elif arr[mid] {} target:
        left = mid + 1
    else:
        right = mid {-} 1

    return {-}1 \#

```

અણોરિધમ પગલાં:

પગલું	કિયા	હેતુ
1	left=0, right=n-1 સેટ કરો	બાઉન્ડીઝ પ્રારંભ કરો
2	Mid કેન્દ્રુલેટ કરો	મદ્ય એલિમેન્ટ શોધો
3	Target ને mid સાથે સરખાવો	દિશા નક્કી કરો
4	બાઉન્ડીઝ અપડેટ કરો	શોધ જગ્યા સાંકડી કરો
5	મળે સુધી પુનરાવર્તન કરો	શોધ ચાલુ રાખો

પૂર્વશરત: Array સોટેડ હોવું જોઈએ Time Complexity: O(log n)

મેમરી ટ્રીક

“Binary Search જડપથી શોધવા માટે બાઇસેક્ટ કરે છે”

પ્રશ્ન 5(c) [7 ગુણ]

Tree ની વ્યાખ્યા આપો. Tree ની યાદી બનાવો. પાયથોનનો ઉપયોગ કરીને બાઈનરી સર્ચ ટ્રીમાં નોડ દાખલ કરવા માટે અણોરિધમ લખો.

જવાબ

Tree વ્યાખ્યા: એક હાયરાર્કિકલ ડેટા સ્ટ્રક્ચર જેમાં edges દ્વારા જોડાયેલા nodes હોય છે, એક root node સાથે અને કોઈ cycles ન હોય.

Tree ના પ્રકારો:

Tree પ્રકાર	વર્ણન	વિશેષ ગુણધર્મ
Binary Tree	નોડ દીઠ વધુમાં વધુ 2 બાળકો	ડાબું અને જમણું બાળક
Binary Search Tree	કમિત binary tree	ડાબું < Root < જમણું
Complete Binary Tree	છેલ્લા સિવાય બધા લેવલ ભરેલા	કાર્યક્ષમ heap
Full Binary Tree	બધા nodes ને 0 અથવા 2 બાળકો	કોઈ એક બાળક નથી
AVL Tree	સ્વ-સંતુલિત BST	Height balanced
Red-Black Tree	સ્વ-સંતુલિત BST	રંગ ગુણધર્મો

BST Insertion અલોરિધમ:

```
class TreeNode:  
    def __init__(self, data):  
        self.data = data  
        self.left = None  
        self.right = None  
  
def insert_bst(root, data):  
    if root is None:  
        return TreeNode(data)  
  
    if data < root.data:  
        root.left = insert_bst(root.left, data)  
    elif data > root.data:  
        root.right = insert_bst(root.right, data)  
  
    return root
```

અલોરિધમ પગલાં:

- જો tree ખાલી છે, root node બનાવો
- જો data < root.data, તાબા subtree માં insert કરો
- જો data > root.data, જમણા subtree માં insert કરો
- જો data = root.data, ignore કરો (duplicates નથી)
- અપડેટ્ રૂટ પરત કરો

મેમરી ટ્રીક

“Trees સંરચિત ઓર્ગનાઇઝેશન સાથે વધે છે”

પ્રશ્ન 5(a) અથવા [૩ ગુણ]

ટ્રીના ઇન-ઓર્ડર ટ્રાવર્સલનો અલોરિધમ લખો.

જવાબ

In-order Traversal અલોરિધમ:

```
def inorder_traversal(root):  
    if root is not None:  
        inorder_traversal(root.left)      #  
        print(root.data)                # Root  
        inorder_traversal(root.right)    #
```

અલોરિધમ પગલાં:

પગલું	કિયા	ક્રમ
1	તાબા subtree ને traverse કરો	Recursive call
2	Root node ની મુલાકાત લો	ડેટા પ્રોસેસ કરો
3	જમણા subtree ને traverse કરો	Recursive call

Traversal કમ: ડાબુ → Root →

ગુણધર્મો:

- BST ગુણધર્મ: In-order સોર્ટેડ sequence આપે છે
- Time Complexity: $O(n)$
- Space Complexity: $O(h)$ જ્વાં h એ height છે

ઉદાહરણ Tree પરિણામ:

```
Tree:      50
          /   {}
         30    70
        / {   / }
       20  40 60  80
```

In{-order}: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80}

મેમરી ટ્રીક

"In-order: ડાબુ, Root, જમણુ"

પ્રશ્ન 5(b) અથવા [4 ગુણ]

Search ની વ્યાખ્યા આપો? લિસ્ટનો ઉપયોગ કરીને Linear search માટેનો અલ્ગોરિધમ લખો.

જવાબ

Search વ્યાખ્યા: ડેટા સ્ટ્રક્ચરમાં ચોક્કસ એલિમેન્ટ શોધવાની અથવા એલિમેન્ટ અસ્થિત્વમાં છે કે નહીં તે ચકાસવાની પ્રક્રિયા.

Linear Search અલ્ગોરિધમ:

```
def linear\_search(arr, target):
    for i in range(len(arr)):
        if arr[i] == target:
            return i # index
    return -1 # {-1 }
```

અલ્ગોરિધમ લક્ષણો:

લક્ષણ	વર્ણન	મૂલ્ય
પદ્ધતિ	કભિક ચકાસણી	એલિમેન્ટ દર એલિમેન્ટ
Time Complexity	$O(n)$	રેખીય સમય
Space Complexity	$O(1)$	Constant space
ડેટા આવશ્યકતા	કોઈપણ કમ	અનસોર્ટેડ ડેટા ચાલે છે

અલ્ગોરિધમ પગલાં:

1. પ્રથમ એલિમેન્ટથી શરૂ કરો
2. દરેક એલિમેન્ટને target સાથે સરખાવો
3. જો મેચ મળે, index પરત કરો
4. જો અંત પહોંચો, -1 પરત કરો

મેમરી ટ્રીક

"Linear Search રેખીય રીતે લિસ્ટ્સમાં જુઓ છે"

પ્રશ્ન 5(c) અથવા [7 ગુણ]

વ્યાખ્યા આપો: ગ) પાથ b). લીફ નોડ. નીચે આપેલ માહિતી ઉપરથી binary search tree બનાવો. 60, 40, 37, 31, 59, 21, 65, 30

જવાબ

વ્યાખ્યાઓ:

શબ્દ	વ્યાખ્યા	લક્ષણો
Path	એક નોડથી બીજા નોડ સુધીના nodes ની શ્રેણી	edges દ્વારા જોડાયેલ
Leaf Node	કોઈ બાળકો ન હોય તેવો નોડ	કોઈ ડાબું કે જમણું બાળક નથી

BST બનાવટ માટે: 60, 40, 37, 31, 59, 21, 65, 30

પગલાં પ્રમાણે બનાવવટ:

```
1: 60 Insert      (Root)
    60

2: 40 Insert      (40 { 60,      })
    60
    /
    40

3: 37 Insert      (37 { 60,      ; 37  40,      })
    60
    /
    40
    /
    37

4: 31 Insert      (31 { 60,      ; 31  40,      ; 31  37,      })
    60
    /
    40
    /
    37
    /
    31

5: 59 Insert      (59 { 60,      ; 59  40,      })
    60
    /
    40
    / {}
    37  59
    /
    31

6: 21 Insert      (21 { 60,      ; 21  40,      ; 21  37,      ; 21  31,      })
    60
    /
    40
    / {}
    37  59
    /
    31
    /
    21

7: 65 Insert      (65 { 60,      })
    60
    / {}
    40  65
    / {}
    37  59
    /
    31
    /
    21

8: 30 Insert      (30 { 60,      ; 30  40,      ; 30  37,      ; 30  31,      ; 30  21,      })
    60
    / {}
    40  65
```

```
/ {}  
37 59  
/  
31  
/ {}  
21 30
```

અંતિમ BST સ્રોકચર:

લેવલ	Nodes	પ્રકાર
0	60	Root
1	40, 65	Internal
2	37, 59	Internal, Internal
3	31	Internal
4	21	Internal
5	30	Leaf

Leaf Nodes: 30, 59, 65

મેમરી ટ્રીક

“BST બિલ્ડિંગ Binary Search Tree નિયમોને અનુસરે છે”